

Andrzej Wuczyński

Późnojesienna obserwacja cierniówki *Sylvia communis* w południowo-zachodniej Polsce

Cierniówka *Sylvia communis* jest gatunkiem szeroko rozprzestrzenionym w Palearktyce, a populacje europejskie są całkowicie wędrowne i zimują na wielkim obszarze Afryki na południe od Sahary (HAGEMEIJER i BLAIR 1997). Łęgowiska europejskie gatunek ten opuszcza od lipca do końca września, ze szczytem przelotu na przełomie sierpnia i września. Stwierdzenia październikowe cierniówek w północnej i środkowej Europie są bardzo nieliczne, choć regularne, natomiast wykraczające poza ten miesiąc należą do absolutnych rzadkości (GLUTZ v. BLOTZHEIM 1991). W Polsce nie obserwowano dotąd cierniówki później niż w październiku (TOMIAŁOJC i STAWARCZYK 2003).

Dnia 26.11 2004 w pobliżu miejscowości Sieniawka na Przedgórzu Sudeckim (powiat Dzierżoniów, 16°47'E, 50°47'N) obserwowano jednego, dorosłego osobnika cierniówki. Ptak przebywał na małym 0,16 ha ugorze porośniętym gęstą wieloletnią roślinnością zielną, pojedynczymi krzewami i niskimi drzewami. Ugór był otoczony przez pola uprawne, a z jednej strony przylegał do śródpolnego zadrzewienia. Ptak zerwał się z ziemi z bliskiej odległości od obserwatora i podleciał na pobliski krzew. Lot wydawał się dość ciężki, a jedno skrzydło ptaka nie całkiem sprawne (nieco przypomiñało to odwodzenie od gniazda). Jednak potem, w czasie przelotów pomiędzy krzewami, nie zauważono przejawów ewentualnej choroby ptaka. W czasie całej obserwacji był mało płochliwy, przemieszczał się pomiędzy sąsiednimi krzewami i nie odzywał się. Ostatecznie cierniówka podleciała do zadrzewienia i zniknęła w krzewach okrajka. Warto podkreślić, że w miejscu tym znajdował się także rewir pary cierniówek w minio-nym sezonie lęgowym.

Terminy odlotu cierniówek gniazdujących w Polsce odpowiadają danym z innych rejonów Europy Środkowej, odlot kończy się w połowie września, a najpóźniejsze obserwacje pochodzą z pierwszych dni października (BEDNORZ i in. 2000, TOMIAŁOJC i STAWARCZYK 2003). Według zestawienia najciekawszych obserwacji fenologicznych ze Śląska z lat 1988-1997 (Ptaki Śląska 8-12) jesienne stwierdzenia nie wykraczały poza 24 listopada. O wyjątkowości zjawiska świadczy także ubóstwo późnojesiennych obserwacji spoza Polski, choć brakuje najnowszych podsumowań. CRAMP (1992) nie wspomina o takich przypadkach, a GLUTZ v. BLOTZHEIM (1991) wymienia zaledwie pięć obserwacji cierniówek dokonanych na terenach łęgowych po 1.11, w tym jedną dotyczącą prawdopodobnie chorego osobnika pomiędzy 8.11 a 13.12. Również w przypadku cierniówki na Przedgórzu Sudeckim obserwowano nietypowe zachowanie, świadczące o możliwej chorobie ptaka. Osłabienie ptaków spowodowane chorobą, zwłaszcza w okresie szczytu migracji, może tłumaczyć obecność pojedynczych osobników na łęgowskich w okresie późnojesiennym. Należy dodać, że opisywany ptak przetrwał 3-dniowy okres zalegania pogody pomiędzy 20 a 22.11., obejmujący duży obszar środkowej Europy. W rejonie obserwacji w dniach tych temperatura minimalna spadła do -4,5°C, a zwarła pokrywa śniegu wynosiła około 10 cm, co zapewne utrudniało dotarcie do pokarmu. Omawiana obserwacja jest najpóźniejszym jesiennym stwierdzeniem cierniówki w Polsce i jednym z zaledwie kilku podobnych w Europie.

Literatura

- BEDNORZ J., KUPCZYK M., KUŹNIAK S., WINIECKI A. 2000. Ptaki Wielkopolski. Monografia faunistyczna. Bogucki Wyd. Naukowe S.C., Poznań.
- CRAMP S. (eds). 1992. The Birds of the Western Palearctic. 6. Oxford University Press.
- GLUTZ VON BLOTZHEIM U.N. 1991. Handbuch der Vögel Mitteleuropas. 12. Passeriformes 3/II Sylviidae. Aula Verlag, pp. 823.
- HAGEMEIJER W.J.M., BLAIR M.J. (eds) 1997. The EBCC Atlas of European Breeding Birds: Their Distribution and Abundance. T&AD Poyser, London.
- TOMIAŁOJC L., STAWARCZYK T. 2003. Awifauna Polski. Rozmieszczenie, liczebność i zmiany. PTPP „pro Natura”, Wrocław.

Eine aus dem späten Herbst stammende Beobachtung der Dorn-Grasmücke *Sylvia communis* im südwestlichen Teil von Polen

Zusammenfassung

Am 26. XI. 2004 wurde ein erwachsenes Exemplar der Dorn-Grasmücke *Sylvia communis* im landwirtschaftlich genutzten Gebiet bei Sieniawka in den Vorbergen der Sudeten (16°47'E, 50°47'N) beobachtet. Diese Feststellung überschreitet etwa 2 Monate die spätesten Beobachtungen dieser Art an den Brutplätzen in Mitteleuropa. Zugleich handelt es sich hier um die späteste Beobachtung dieser Art in Polen und um eine der spätesten ähnlichen Beobachtungen in Europa.

Pozdně podzimní pozorování pěnice hnědokřídle *Sylvia communis* v jihozápadním Polsku

Souhrn

Dne 26. 11. 2004 byl v zemědělské krajině poblíž obce Sieniawka v Sudetském předhůří (Przedgórze Sudeckie, 16°47'E, 50°47'N) pozorován dospělý jedinec pěnice hnědokřídle. Tento údaj překonává asi o dva měsíce nejpozdější potvrzení výskytu tohoto druhu na středoevropských hnízdištích. Je to nejpozdější pozorování pěnice hnědokřídle v Polsku a zároveň i jedno z nemnoha podobných v celé Evropě.

Adres autora:
Instytut Ochrony Przyrody PAN
Dolnośląska Stacja Terenowa
Podwale 75,
50-449 Wrocław
e-mail: a.wuczynski@pwr.wroc.pl